

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică“ se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina“, „Ardeleana“, „Auraria“, „Beregsana“, „Berzovia“, „Bihoreana“, „Bistrițana“, „Bocșana“, „Brădetul“, „Cassa de păstrare“
Miercurea, „Cassa de păstrare“ Seliște, „Chioreana“, „Cordiana“, „Corvineana“, „Crișana“, „Detunata“, „Doina“, „Economia“
Cohalm, „Economul“, „Făgețana“, „Fortuna“, „Furnica“, „Grănișterul“, „Hațegana“, „Hondoleana“, „Hunedoara“, „Iulia“, „Lipovana“,
„Lugoșana“, „Lucașfărul“, „Mercur“, „Mielul“, „Munteana“, „Mureșana“, „Mureșanul“, „Nădlăcana“, „Nera“, „Olteana“, „Oraviceana“,
„Patria“, „Plugarul“, „Poporul“, „Racoșana“, „Sătmăreana“, „Sebeșana“, „Selăgeana“, „Sentinela“, „Silvania“, „Someșana“, „Steaua“,
„Timișanu“, „Ulpiana“, „Unirea“, „Victoria“, „Vlădeasa“, „Zărăndeana“ și „Zlătneana“.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12.—, pe 1/2 an K 6.—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul VII.

Sibiu, 22 Octomvrie 1905.

Nr. 43.

Afacerea „Economului“ în Cluj.

Deja de mai mult timp s'au colportat prin public diferite svonuri despre o mică criză internă, prin care trece „Economul“ din Cluj, în urma penzionării directorului executiv al acestui institut, Bas. Podoabă, penzionare urmată, precum se șoptea, din motive binecuvântate.

Ca organ pentru ocrotirea intereselor băncilor noastre, chemat a urmări cu atențiune și a controla tot, ce se rapoartă la viața așezămintelor noastre financiare, am căutat a ne câștiga informațiuni mai deaproape asupra mersului acestei crize și adevăratelor cauze ale novelor animozități în jurul „Economului“, animozități, cari, precum se știe, au determinat direcțiunea deja și la convocarea unei adunări generale extraordinare pe 18 Ianuarie 1906.

Informațiunile, ce ne-a succes a câștiga asupra acestei afaceri, regretabile cu atât mai vârtos, cu cât este prima de felul acesta la băncile noastre, se pot resumă în următoarele:

Încă în vara anului curent direcțiunea „Economului“ a dat de urmele mai multor iregularități comise de fostul director executiv, B. Podoabă, care între altele a încassat dela clienții băncii ca interese mai multe mii de coroane, pe cari în loc de a le administra la cassă, le-a folosit pentru scopurile sale proprii.

Constatate abuzurile, primul lucru al direcțiunii a fost — precum nici nu se putea altfel — de a delătura dela conducerea afacerilor pe directorul abuziv, și aceasta în toată liniștea și fără alarmarea publicului, cum și eră în interesul binepriceput atât a persoanei compromise, cât și a instituțiunii însăși. L-au constrâns deci pe Podoabă să-și înainteze cererea de penzionare, împreună cu o declarațiune de asigurare, că ia răspunderea pentru eventualele pagube constatate din vina sa. Pe baza acestora direcțiunea, care a dorit însăși o aplanare pacinică a afacerii, a regulat penzia fostului director executiv cu începere dela 10 Ianuarie 1906, și la locul devenit vacant a ales pe

d-nul Dr. A. Frâncu, lucru ce l-am anunțat și noi la timpul său în aceasta Revistă.

Podoabă, însă — față de care direcțiunea „Economului“ a arătat toată sollicitudinea posibilă între împrejurările date, — nemulțumit, cum se vede, cu situațiunea în care a ajuns și crezându-se poate mai puțin vinovat, de cum de fapt este, a început să caute „aderenți“ între acționari pentruca cu ajutorul lor să insceneze o acțiune ostilă actualilor conducători ai „Economului“. I-a și succes, prin diferite apucături, a câștigă pentru scopurile sale un grup de acționari, unii înrudiți cu dânsul, cari în frunte cu dl Dr. Aurel Isacu, fost preșident al societății (și de prezent cel mai mare inamic al băncii, cum însuș s'a declarat) și d-nul Iosif Onciu, membru în direcțiune, au cerut apoi convocarea unei adunări generale extraordinare, pentru amovarea direcțiunii actuale. Cererea aceasta și convocarea le-am publicat și noi în Nr. nostru 41 dela 8 crt.

Intr'aceea, cei-ce aveau pe inimă salvarea reputațiunii fostului director al „Economului“ și binele (?) acestui institut, au început uneltirile lor față de actualii conducători ai „Economului“, adresându-le prin rostul membrului din direcțiune Iosif Onciu, atât în noul ziar cotidian maghiar din Cluj „Az Ör“, cât și în broșuri separate românești, „O rugare deschisă“ plină de grave învinuiri, cari pentru un institut mai puțin consolidat și binereputat decât „Economul“ puteau eventual avea urmări fatale.

În fața acestei situații direcțiunea „Economului“ s'a văzut în fine îndemnată a eși din rezerva, ce și-a impus-o în întreaga aceasta afacere, și prin o „declarațiune“ publicată în „Az Ör“ și în „Gazeta Transilvaniei“ a desminti categoric punct de punct toate aserțiunile cuprinse în „Rugarea deschisă“ a dlui Onciu și a soților săi, netemeinicia cărora a constatat-o ulterior — precum suntem informați — și comitetul de supraveghiere al societății. Pentru notele personale din broșura din chestiune direcțiunea și-a rezervat a-și lua satisfacțiunea cuvenită pe altă cale.

După toată probabilitatea întreagă campania contra „Economului“ și a conducătorilor săi actuali se va termina cu eșec pentru inscenatorii ei, căci direcțiunea

„Economului“ văzând că răsplata indulgenței sale față de Podoabă este ingratitudea, a făcut arătare criminală contra lui, cerând totodată secuestrarea întregii sale averi, astfel că în aceasta afacere odioasă — precum foarte nimerit observă un ziar maghiar din Cluj — forul superior azi nu mai este adunarea generală a băncii, ci tribunalul și paragraful. Pagubele cauzate institutului prin manipulațiunile ilicite ale lui Podoabă sunt de altcum relativ neînsemnate și vor afla deplină acoperire din averea dânsului. Situația „Economului“ este absolut neatinsă prin aceste manipulațiuni și institutul stă pe aceleași baze sigure și solide ca și în trecut, bucurându-se de cea mai mare încredere atât a acționarilor, cât și a deponenților săi, cari, cu excepțiunea celor direct interesați ori seduși, au rămas cu totul impassibili față de svârcolirile fără rost ale celor câțiva malconțenți. *

Poziții controversate în bilanțuri.

În Nrul 42 din 15 Octomvrie a. c. al „Revistei Economice“ a apărut sub titlul de sus un articol semnat de dl Gav. Todică, care tractează despre trecerea în contabilitate a capitalului fundamental. D-nul Todică arată două feluri de treceri a capitalului în bilanț:

a) contând la „Pasive“ suma întreagă a capitalului, iar la „Active“ capitalul nevărsat, și

b) contând simplu la „Pasive“ capitalul vărsat.

Dintre acestea dânsul socotește a fi mai corectă procedura de sub b), bazându-se pe §. 199 al L. C. punct 1, care zice că „averea societății este a se considera la bilanț în valoarea, care corespunde singuraticelor obiecte în ultima zi a anului de gestiune“, și a punctului 4 de cuprinsul următor: „capitalul fundamental și eventualul fond de rezervă al societății este a se trece între pasive.“

Explicarea aceasta a L. C. stă în contradicție, cu părerea ce subscrisul am exprimat într'un articol publicat în Nr. 19 din 9 Maiu 1903 al acestei reviste sub titlul „Capitalul social al societăților anonime“. În acel articol am zis: „Capitalul fundamental se poate trece în 3 feluri în Maestru, prin urmare și în Bilanț:

a) se trec numai sumele vărsate direct la *Contul Capital de acțiuni*;

b) se deschide un cont tranzitor: „*Vărsăminte din capitalul de acțiuni*“, care se creditează cu sumele intrate succesiv, până când e plătit întreg capitalul social, atunci se debitează acest cont cu suma întreagă creditându-se „*Contul Capital de acțiuni*“.*)

c) se creditează dela început *Contul Capital social* pentru întreg capitalul fundamental, debitându-se cu aceeași sumă un cont tranzitor: „*Contul acționarilor*“ sau „*Contul acțiunilor*“, iar cu sumele vărsate din capital se creditează acest cont tranzitor și se debitează „*Contul Cassa*“. Când capitalul de acțiuni este deplin plătit „*Contul acționarilor*“ se egalează de sine și înceată a mai exista.

Dintre aceste treceri diferite, cea mai corectă am susținut a fi cea de sub c), fiindcă din ea se știe dela început cât de mare este capitalul social (vărsat și nevărsat).

*) Dr. Reisch și Dr. Kreibig, Bilanz und Steuer, II pagina 18—19.

Pentruca cetitorii „Revistei Economice“ să poată judecă, care procedură e mai corectă voiu arată aci vederile reprezentate de unii dintre cei mai de frunte scriitori de specialitate mai noi.

1. *Iohann Fr. Engler* în studiul său „*Allgemeine Theorie der Buchführung und ihre Anwendung im Waren und Bankgeschäfte*“ tipărit în Viena la anul 1875, vorbind despre capitalul societăților pe acțiuni zice la pagina 394 §. 185:

„Deoarece întreprinderea unei societăți pe acțiuni nu ia totdeauna dela început acea extenziune, care se speră că o va avea, când afacerea va fi în dezvoltare completă, nici nu este de lipsă totdeauna ca întreg capitalul fundamental să se plătească deodată; în cazul acesta e de ajuns dacă capitalul fundamental se plătește succesiv“...

la pag. 396 §. 188: apoi „Posesorii de acțiuni interimale sunt obligați a plăti ratele restante până la nominalul acțiunilor în termenele fixate. Dacă neglija aceasta, societatea are drept să anuleze acțiunile interimale, pentru cari nu s'au achitat ratele la termen, și să emită în locul lor acțiuni nouă. Capitalul plătit în contul acțiunilor anulate cade în favorul societății“..

și la pag. 399 §. 192: „Pentru capitalul de acțiuni se deschide în maestru „*Contul Capital de acțiuni*“ și acesta se creditează pentru întreagă valoarea nominală a acțiunilor emise. Dacă acțiunile se plătesc în rate, atunci se mai deschide un cont numit: „*Contul acțiunilor*“, care se debitează pentru capitalul social ca contra-cont al capitalului de acțiuni. Pentru sumele plătite sau cari se vor mai plăti din capitalul de acțiuni se debitează „*Contul Cassa*“ și se creditează „*Contul acțiunilor*“, până ce intrând toate ratele din capitalul social, *Contul acțiunilor* se incheie de sine“.

„*Ratele restante din capital formează activa societății* adevă o pretenziune față de acționari; iar în caz când din neglijența acționarilor se anulează certificatele interimale, atunci sumele deja plătite se scot din „*Contul acțiunilor*“ și să trec în „*Contul de Profit & Perderi*“ sau în „*Contul Fondului de rezervă*“, dupăcum cer statutele și în locul lor se liberează alte certificate interimale, creditându-se *Contul acțiunilor* cu plățile făcute pentru ele.

2. *Dr. R. Reisch* și *Dr. Iosef Cl. Kreibig* în „*Bilanz und Steuer*“ Viena, 1900, tomul II pag. 18 zic: „La înființarea societății de regulă fiecare acționar plătește sau întreagă valoarea nominală a acțiunii sau numai o parte a aceleia.

„Dacă acțiunile se plătesc deplin în număr, dar nu deodată, se recomandă a nu trece ratele, cari întră succesiv direct la „*Contul Capital de acțiuni*“, ci a credită cu ele „*Contul acțiunilor*“, a cărui sumă totală după vărsarea tuturor ratelor este egală cu capitalul social, și atunci se poate trece suma întreagă la *Contul Capital de acțiuni*.

„Fiind acționarul obligat a plăti la cererea societății ca o pretenziune legală ratele restante până la valoarea nominală a acțiunilor, este a se trece întreg capitalul de acțiuni statutar la „*Contul Capital de acțiuni*“, iar cu suma neplătită din capital a se debita un cont special d. e. „*Contul Ratelor nevărsate din capitalul de acțiuni*“ (sau *Contul acțiunilor*).

3. *Dr. Hermann Veit Simon*: „*Die Bilanzen der Aktiengesellschaften und der Kommanditgesellschaften auf Aktien*“, Berlin, 1899, pag 207/8:

„Dacă acțiunile nu sunt deplin plătite, în praxă trec unii întreagă valoarea lor nominală între pasive și ratele nevărsate între active, alții numai vărsămintele săvârșite deja în pasiva. *Procedura ultimă* deși

aprobată de mai mulți scriitori *nu se poate privi de corectă*, căci mai întâiu este contrară textului clar al art. 185, a cifra 5 a legii com. germ. (L. C. ung. §. 199 punct 4), după care este a se trece în pasiva *capitalul fundamental*, adică acea sumă, care este fixată în contractul social (statute), și care servește de garanție față de creditori, nu însă *capitalul vărsat*. Această pretenziune, de a trece în bilanț întreg capitalul fundamental în pasiva, nu produce numai o diferență neînsemnată de calcul, dupăcum s'ar putea crede. Cu totul altă icoană avem despre situația unei societăți, când lipsesc din bilanț ratele nevărsate. Să luăm cazul, că o societate cu un capital de acțiuni de 100.000 M, din cari 40% sunt vărsate (40.000 M), încheie cu o pierdere de 41.000 M. Societatea ar trebui să se declare în stare de faliment, dacă ar avea în pasiva numai capitalul vărsat, pe când în realitate în ratele neplătite societatea dispune de avere suficientă pentru acoperirea pierderii. Adevărat că și ratele neplătite trebuie taxate la bilanț cu privire la incassabilitatea lor ca și toate pretenziunile. La această prețuire însă în primul rând vine considerată situația societății și nu a acționarilor restanțieri. Dacă societatea e într'o situațiune bună financiară, atunci se pot privi de sigure chiar și ratele restante ale acelor acționari, cari nu mai sunt solvabili, pentrucă dacă un acționar nu e în stare să plătească, acțiunea lui se poate vinde din nou. Când însă o societate este în decadentă, atunci este de mai mare importanță solvabilitatea acționarilor restanțieri, pentrucă dacă aceștia nu sunt în stare a plăti ratele restante, nu se poate nici presupune, ca acelea să se poată încasa prin vinderea mai departe a acțiunilor. Această reducere a pretenziunilor din capitalul social trebuie făcută evident în bilanț.

După acestea fie-mi permis și mie, ca contabil practic a face câteva observări:

Este adevărat că multe din băncile noastre urmează procedura, care pare dlui Todiciă mai corectă, deși cum s'a putut convinge fiecare din cele de mai sus, este cea mai puțin corectă, și de aceea trebuie stăruit, ca să se introducă tot mai mult cealaltă metodă descrisă de dânsul.

Di Todiciă a fost foarte nenorocos în alegerea exemplului prin care a voit să ne convingă, că nu este corect a trece în activa capitalul nevărsat. Cât de rău ar trebui să meargă dela început afacerile unei societăți pe acțiuni, pentruca un acționar să renunțe mai bucuros la cele 85% plătite, — fiind în exemplul său plătite 68.000 din 80.000 K — decât să mai dea restul de 15% și să aibă dreptul asupra unei acțiuni, știut fiind că în senzul §. 187 al L. C. îndată ce s'a perdut jumătate din capitalul social trebuie convocată o adunare generală, care să decidă continuarea operațiunilor sau lichidarea societății.

De altcum în teorie chestiunea capitalului social în bilanț este deja bine stabilită mai ales prin scrierea amintită a dlui *Dr. H. V. Simon*; să impune însă nouă contabililor datoria, de a urmări cu interes toate succesele realizate de știință, și a căută se le punem în practică, dacă voim să fim la înălțimea chemării.

I. Vătășan.

Chestiunea creditului la Maghiarii ardeleni.

Sub titlul „Az erdélyrészi magyarság hitelügye” a apărut în zilele trecute, ca retipărire din ziarul „Magyar Szövetség” organul oficial al societății „Országos Magyar Szövetség” un studiu mai lung asupra institutelor de bani ardeleni, scris de avocatul Dr. Fenyvesi Soma. Studiul acesta arată marele contrast între institutele de bani române și săsești și între cele maghiare din aceste părți ale țării, prezentând activitatea acestora din urmă în o lumină cât se poate de nefavorabilă. Constatările, ce le face autorul în studiul său fiind de interes deosebit și pentru cetitorii nostri, vom încerca în cele următoare a da în liniiamente generale conținutul broșurei din chestiune.

Autorul începe prin o eremiadă asupra sorții Săcuilor, cari lipsiți de pământ și constrânși de sărăcia și de activitatea propriilor lor bănci, iau bățul pribegiei spre a se ferici în America și România, unde se perd pentru vecie.

„Toate au început a se pustii în Săcuime” — exclamă autorul — „numai două înfloresc: institutele de bani și emigrațiunea. Aceasta din urmă a decimat în aceste ținuturi pe oameni, iar cele dintăiu au mobilizat pământul.”

După acestea autorul se încearcă a pune în evidență cu ajutorul mai multor lucrări statistice maghiare marele pericol, ce amenință pe Săcui, aceste „sentințele ale maghiarimii”, din partea elementului românesc, de care sunt încunjuțați din toate părțile. Pericolul s'ar putea delătura — după părerea autorului — în parte prin întărirea economică a poporului săcuiesc, iar la aceasta ar fi chemate a conlucra în prima linie institutele de bani maghiare, cari însă — durere — în loc de a imita în direcția aceasta institutele de bani române și săsești, nu fac decât exploatează sub forme legale persoanele necesitate a se adresa la ele pentru credit.

„Drept caracterizare generală — continuă Dr. Fenyvesi — putem zice, că institutele de bani maghiare din Ardeal urmăresc cea mai lăcomă politică de divindendă. Aceasta o dovedesc nu numai bilanțurile acestor institutute, ci și faptul, că băncile maghiare ardeleni nici în particular, și nici în totalitatea lor n'au făcut și nu fac nimic pentru întărirea economică ori culturală a maghiarimii.”

„Cu totul altcum lucră băncile române și săsești, cari nu urmăresc scopuri de câștig, ci sunt sprijini-toare puternice, luptătoare însuflețite și desinteresate ale progresului economic și cultural ale poporului lor propriu.”

Pentru a dovedi aceasta autorul citează aci număratoase cifre, referitoare la ajutoarele de zeci de mii ce le dau an de an băncile române, dar încă și mai mult băncile săsești, pentru scopuri culturale și filantropice și constată că în 1903 d. ex. două mari bănci maghiare ardeleni, al căror capital societar trece peste K 2 mil. au dat laolaltă, pentru astfel de scopuri abia K 2450. Mai amintește apoi, pentru a dovedi că „altul este spiritul” la băncile române și săsești, și de un institut de bani săcuiesc, fondat pentru a feriți poporul cu „imprumuturi ipototecare” care însă la un fond societar de K 100.000 a adunat în 7 ani rezerve de K 124.284, a distribuit și o dividendă de 22%, iar pentru scopuri filantropice a sacrificat K 34 adică *treizeci și patru coroane!*

În capitoli IV, V și VI ai broșurei sale Dr. Fenyvesi se ocupă cu proporția în care participă băncile

române și săsești, deoparte, și băncile maghiare de altă parte la satisfacerea trebuințelor de credit ale poporului din Săcuime și relevează, că situația o dominează aci băncile naționalităților, cu cari băncile din capitală nu pot concura fiindcă nu cunosc referințele acestor ținuturi, iar băncile maghiare ardelenene au des-avantagiul, că nu cultivă în măsura recerută împrumuturile hipotecare mai ieftine. ci se ocupă cu predicțiune cu împrumuturile cambiale, scumpe, cu cari exploatează poporul, din care cauză sunt discreditate chiar la ele acasă.

„In Săcuime micile bănci maghiare nu numai că n'au ameliorat situația economică, ci din contră au grăbit și mărit desastrul economic. Uzurăria privată legea a urmărit-o și de fapt unii au și avut ocaziune a cere scutul legii. Nu știu însă nici un singur caz, zice autorul ca vr'un biet săcuiu, constrâns a apela la ajutorul unui institut maghiar, care lucră cu 16—18—20%, să se fi întors mai târziu contra „fericitorului“ său. Și zău este mare numărul Săcuilor ruinați de aceste bănci, cari precum arată bilanșurile lor, fac afaceri splendide. Este în Săcuime un institut de bani, care la un capital societar de K 100,000 a încassat ca interese și taxe de manipulație K 51,785 și a realizat un câștig net de K 17,060, va să zică a lucrat cu o rentabilitate de 17% a capitalului societar; un altul arată la un capital societar de K 120,000, ca interese încassate suma de K 90,354 și ca câștig curat K 30,965; locul de frunte între acestea însă totuși îi compete celui mic institut, care fericind pe Săcui cu un capital de K 40,000, arată, exclusiv din afacerile sale de escont, un câștig curat de K 12,161.

Văzând acestea își poate oricine ușor închipui ce sume exorbitante s'au încassat la câte una din băncile acestea sub titlul de interese și taxe de manipulare, iar urmarea inevitabilă a acestei exploatare este ruina completă materială a poporului săcuiesc și emigrațiunea.“

Pentru a remedia pustiirile săvârșite de băncile maghiare ardelenene pe terenul economic, pentru a ameliora referințele de credit din Săcuime și prin acestea a pune capăt cuceririi băncilor române și săsești în Săcuime, autorul apelează, în broșura sa, la băncile mari din capitală, la institutele maghiare ardelenene mai bune și la întregă inteligența maghiară din Ardeal, ca cu puteri unite și chiar și cu sacrificii, să creeze o mare și puternică organizație financiară, care prin acordarea de credite ieftine și inaugurarea unei politici de realități sănătoase, să scape pe Săcui de peirea sigură — până nu este târziu. Noul institut ar fi a se investi din partea legislativei — firește — cu mari privilegii: scutirea de contribuțiune a unei anumite părți a câștigului, scutire de timbre și competențe etc.

Este superfluu din parte-ne orice comentariu la expunerile de mai sus ale lui Dr. Fenyvesi; ele combat cu argumente nerăsturnabile toate aserțiunile ziarelor maghiare, că băncile române și săsești ar ruina Săcuimea și arată totodată contra cui are să-și îndrepteze acțiunea noua bancă, a căreia înființare se solicită. Căci dacă de fapt băncile nemaghiare s'au extins cu operațiunile lor și în Săcuime, atunci au făcut o aceasta nu cu scopuri agresive și pentru exploatarea poporului, cum vedem că fac băncile maghiare ardelenene, ci tocmai pentru a ajuta poporul cu credite ieftine.

*
○

Școala economică de repetițiune.

(Continuare.)

Cap. IV.

Cualificarea învățătorilor școlii economice de repetițiune. Aplicarea învățătorului și a învățătorului de specialitate.

§. 27.

Predarea obiectelor economice în școala economică de repetițiune se poate încredința, respective se poate aplica în această școală un astfel de învățător poporal (învățătoare) cualificat pentru școalele elementare:

a) care posedă pe deplin limba maghiară în vorbire și scriere, și care a participat la un curs de agricultură, de pomărit, de vierit, de vinărit, de economia casei etc. ce ministrul ung. reg. de agricultură a dispus să se țină în fiecare an pe sama învățătorilor poporali și despre absolvirea aceluia a obținut testimoniu;

b) care posedă dexteritate practică în ramii economice ce sunt în uz în respectiva comună și documentând capacitate teoretică dar mai ales practică, obține autorizare provizorie sau definitivă de a propune obiectele economice;

c) care ca învățător cualificat a absolvit cu succes un curs de agricultură de doi ani la o școală ung. reg. de agricultură, sau un curs de un an la un institut pentru cualificarea vierilor, iar învățătoarea un curs de economie de casă;

d) care a absolvit cu succes un institut de economie mai înalt. Astfel de indivizi însă sunt obligați a face în timp de 3 ani examenul scripturistic și verbal din obiectele pedagogice într'o pedagogie a statului.

§. 28.

În posturile de învățători de specialitate economice (învățătoare de specialitate) la școalele economice de repetițiune cu învățător specialist deosebit, care beneficiază de competențe stabile se pot aplica numai învățători respective învățătoare dela școalele elementare cu cualificațiunea numită în punctele c) și d) ale paragrafului precedent. Referitor la indivizii absolvenți ai institutelor economice mai înalte în lipsa de concurenți cari nu posedă cualificațiunea de sub punct c) în cazuri motivate ministrul cultelor și instrucțiunii publice poate să îngăduie lipsa diplomei pentru școalele elementare.

§. 29.

Învățătorii cari posedă autorizare provizorie de a propune se pot aplica numai pentru durata autorizării în cazul, dacă sunt pedepplin îndemânatici în limba maghiară.

Învățătorii cari posedă cualificațiunea numită în punct a) a §-ului 27 se pot aplica definitiv numai la aceea școală economică de repetițiune, a cărei direcțiune economică consună cu direcțiunea cursului absolvit de dănsii; cu aceea observare, că învățătorul absolut al cursului de vierit poate fi aplicat definitiv la școala economică de repetițiune cu direcțiune pentru cultura poamelor.

§. 30.

Autorizare provizorie și definitivă de a propune obiectele de specialitate economice se poate da:

a) Autorizare provizorie de a propune obiectele speciale economice:

1. Specialiștilor economiei numiți de către ministrul ung. reg. de agricultură, încât posedă diplomă pentru școalele elementare;

2. celui învățător dela școala elementară, care posedă limba maghiară pe deplin în vorbire și scriere, care poate adevări cu atestate dela curatoratul școlar, respective dela scaunul școlar și dela primăria comunală, că în ramul cunoștințelor economice, pe care va avea să le propună în școala economică de repetiție, și-a câștigat prin grădinarit și economia de câmp îndemânarea teoretică dar mai ales practică, cât e necesară la propunerea cu succes a acestui ram economic.

Autorizarea provizorie se dă pentru doi ani, și aceasta o dă în cercul său de activitate inspectorul școl. reg. în urma rugării în scris a învățătorului.

Deciziunea inspectorului școl. reg. care a denegat eliberarea autorizării provizorie se poate apela în timp de 15 zile la ministrul ung. reg. al cultelor și instrucțiunii publice. Autorizarea provizorie totdeauna se dă cu condiția, că cel autorizat să-și câștige în timp de doi ani calificațiunea prescrisă conform punctului a) al §-ului 27 la cursul economic corespunzător ce se ține în timpul vacanțelor.

Dacă învățătorul documentează, că în amândoi ani a petiționat pentru a fi primit la curs, dar nu a fost primit, inspectorul reg. îi dă de nou autorizare provizorie pe timp de doi ani și face nouă propunere în scopul asemnării mai departe a ajutorului de stat.

Aplicarea învățătorului specialist economic ce a obținut autorizare provizorie încă ține pe timpul cât a fost dată această autorizare; dacă în sensul punct. a) din §. 27 un astfel de învățător și-a câștigat calificațiunea prescrisă, aplicarea provizorie devine definitivă.

b) Autorizarea definitivă o dă ministrul ung. reg. al cultelor și instrucțiunii publice.

Autorizare definitivă de a propune în școala economică de repetiție poate obține:

1. Celce posedă pe deplin limba maghiară și documentează, că și-a câștigat calificațiune deosebită teoretică și practică în vreun ram economic, sau care s'a distins timp de 10 ani cu purtarea unei economii de specialitate pe moșia sa ori pe o moșie închiriată, în decursul acestui timp a manipulat o școală de pomi și a ajuns în vre-un ram economic la rezultate excepționale, și aceasta o poate documenta prin reuniunea economică comitatenză.

2. Celce a obținut ca manipulator al școlii de pomi un premiu mai mare dela ministrul ung. reg. de agricultură, și care a obținut la o expoziție economică sau la concursuri economice o distincțiune demnă de luare aminte pentru rezultate obținute în unii rami ai economiei.

Învățătorul provăzut cu autorizare perpetuă se poate aplica în mod definitiv. †

(Va urma).

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 20 Octomvrie 1905.

Chestiunea dacă în proxima ședință a Conziliului general a Băncii Austro-Ungare se va decide urcarea etalonului ori nu a format în zilele din urmă obiectul unor vii discuții în cercurile financiare. Părerile au fost foarte divergente și a dominat în direcția aceasta, ca

poate nicidecum altădată, cea mai mare nesiguranță. În ședința sa dela 19 crt. în fine Conziliul general al băncii de emisiune, ținând cont de situația pieței internaționale de bani și pentru a împedeca slăbirea rezervei sale metalice, a decis urcarea etalonului cu 1% întreg, dela 3 $\frac{1}{2}$ % la 4 $\frac{1}{2}$ % la Escont și la 5% resp. 5 $\frac{1}{2}$ % la Lombard, cu începere dela 20 crt.

Prin aceasta măsură a încetat deocamdată era etalonului scăzut, de care am avut parte dela 5 Februarie 1902 incoace și vor fi constrânse a-și urca etalonul și băncile private, în măsură mai mare ori mai mică.

Atât în Budapesta, cât și în Viena scontul privat a variat între 4 $\frac{3}{4}$ —5 $\frac{1}{4}$ % și chiar peste acesta.

În piața externă de bani scontul privat s'a redus încâtva, anume în Berlin la 4 $\frac{1}{4}$ %, în Londra la 3 $\frac{7}{8}$ % și în Paris la 2 $\frac{3}{4}$ %; pe când New-York-ul notează 6%.

SOCIETĂȚI FINANCIARE ȘI COMERCIALE.

Din registrul firmelor. „Fortuna“ în Rodna-veche. Șters: Lazar Avram. Inregistrat: Dr. Ioan Mălaiu.

„Sebeșana“ în Caransebeș. Șters: membrul direcțiunii Filip Bria.

„Vlădeasa“ în B.-Huedin, și-a înregistrat firma cu textul nou: „Vlădeasa“, institut de credit și economii societate pe acții — „Vlădeasa“ hitelintézet és takarékpénztár r. t. în loc de: „Vlădeasa“, soc. pe acții, institut de credit și economii — részvényekre alapított hitelintézet és takarékpénztár.

CRONICA.

Datoria flotantă de stat. La finele lunii Septemvrie a. c. s'au aflat în circulațiune note de stat à fl 5 în valoare de fl 1.076,475 și note à fl 50 în valoare de fl 259,700, în total fl 1.336,175, care sumă este a se rescumpără în sensul art. de lege XXXI din 1899 pe speșele comune ale celor două state dualiste.

Statistica pașapoartelor. Conform datelor publicate de oficiul central statistic în luna August a. c. s'au liberat în țara întreagă în total 10,962 pașapoarte, dintre cari 6790 pentru America, 1333 pentru România și 295 pentru Germania. De fapt au emigrat în August 5164 persoane; din acestea 4254 la America (peste portul Fiume 2064 persoane). Dintre emigranți au fost 28.7% de naționalitate maghiară; restul se distribuie asupra celorlalte naționalități. S'au reintors în patrie în August a. c. 1164 persoane, anume 914 din America, 172 din România și 63 din Germania. †

Producțiunea aurului în 1904 este evaluată la 68.309,000 funți sterlingi față de 63.569,000 funți st. în 1903; anume au produs:

	1904	1903
Australia	16.889,000 f. st.	17.365,000 f. st.
Statele-Unite	16.459,000	14.325,000
Transvaal	15.167,000	11.924,000
Rusia	4.350,000	4.863,000
Canada	3.389,000	3.666,000
India-britică	2.228,000	2.168,000
Mexico	2.081,000	1.983,000
Rhodesia	903,000	792,000
Alte țări	6.813,000	6.483,000

Pe când în Transvaal și în Statele-Unite producția este în creștere, pe atunci Australia, Rusia și Canada au produs în 1904 aur mai puțin decât în 1903. Se crede că deja în anul acesta producția aurului în Transvaal se va apropia de 20 mil. f. st. prin ceace va ajunge prima țară producătoare de aur din lume.

BIBLIOGRAFIE.

(Urmare).

Calculul intereselor redus la adunare de Mihail Navrea, București 1905.

După ce dl Navrea ne explică în chipul acesta fondul calculului intereselor redus la adunare al lui Thoyer, continuă a ne arăta controlul ce ni-l oferă acest calcul, control care se remarcă prin două momente deosebite. Întăiul moment constă în aceea, că suma valorilor t trebuie să fie egală cu suma valorilor e . Când aceste sume nu sunt egale între sine urmează, că s'a făcut vre-o eroare. Al doilea moment de control se remarcă prin faptul, că totalul valorilor a trebuie să fie de 11 ori mai mare ca T (suma valorilor t).

Trece apoi la perfecționarea, care și-a câștigat-o acest zistem prin matematicianul Cauchy în urma cărorora se suprimă o mulțime de înmulțiri anevoioase și ni se dă un control și mai mare și mai sigur.

În sfârșit pentru demonstrarea acestei teorii matematice, Dl Navrea lucrează și un caz practic, pe care-l însoțește cu interesante explicații despre procedul ce are a se urma la calculare.

Dar după sistemul original al lui Thoyer s'ar părea că se pot calcula cambii cu o scadență de cel mult nouăzeci-și-nouă de zile. Autorul însă ne arată că se pot calcula și poliți cu o scadență mai mare ca 99 de zile, anume cu o scadență până la 199 de zile. În cazul acesta polițele scadente peste 100, 101, 102, 103... zile au a se conzidera ca scadente peste 0, 1, 2, 3... zile calculându-se întocmai ca polițele de o asemenea scadență. La urmă după aflarea sumei totale a numerilor (N), se adună la această valoare suma multiplicată cu 100 a cambilor cu scadență peste 99 zile. Și pentru ilustrarea acestui caz, Dl Navrea lucrează un exemplu practic, și în tablou introduce o grupare făcută de profesorul M. Havas care înlesnește și mai mult ajungerea scopului. Cu aceste studii se încheie.

Din parte-ne recomandăm cu toată înzistența acest studiu în atențiunea celor interesați, căci cu drept cuvânt termină autorul, că două motive: *usu-rarea muncii* și *controlul sigur* sunt destul de ponderoase pentruca acest sistem, pe care un valoros matematician l-a calificat cu epitetul de „ingenios“ să merite atențiunea cu deosebire a acelor funcționari, cari sunt aplicați la băncile mai mari.

Cei interesați pot procura acest folositor studiu prin redacția „Revistei Economice“.

Anuarul Băncilor Române pe 1906 editat din însărcinarea Delegațiunii băncilor noastre a apărut în zilele acestea în formatul de până acum și se va expedia abonentiilor deja în zilele proxime. De astădată Anuarul are o extenziune de 10 coale și conține pe coala primă *calendarul*, cu indicarea terminelor ultime pentru administrarea contribuțiilor și competențelor erariale; tragerile la sorti și scadența cupoanelor a efectelor mai însemnate austro-ungare și

române. Șematismul băncilor se extinde pe celelalte 9 coale și conține în ordine alfabetică toate instituttele noastre financiare cu finele anului 1904, indicându-se la fiecare din ele: firma în toate limbile improtocolate, anul fondării, capitalul societar, prețul acțiunilor, descripțiunea cupoanelor, dreptul de vot, semnarea firmei, ziarele oficiale; ramii de operațiune cu indicarea %, numele membrilor din direcțiune, din comitetul de supraveghiare și al funcționarilor; apoi bilanțul anului ultim de gestiune 1904, cu Contul profit și pierdere; în fine distribuirea profitului net pro 1904 și a cotei de binefacere. Afară de acestea mai conține anuarul și bilanțul general al băncilor române pe 1904, în comparație cu anul 1903 și ca adaus tabela de competențe de timbre din Ungaria; competențele de timbru cambial din România; o cheiă pentru calcularea intereselor și în fine anunțuri diverse.

„Anuarul“ pe 1906, precum și edițiunile anilor premergători 1900—1905, se pot procura dela Administrația „Revistei Economice“ cu prețul de câte K 3.— legat.

SUMAR.

Afacerea „Economului“ în Cluj. — Poziții controversate în bilanțuri. — Chestiunea creditului la Maghiarii ardeleni. — Școala economică de repetițiune. — *Revista financiară*: Situațiunea. — *Societăți financiare și comerciale*: Din registrul firmelor. — *Cronică*: Datoria flotantă de stat, Statistica pașapoartelor, Producțiunea anului în 1904. — *Bibliografie*: Calculul intereselor redus la adunare, Anuarul Băncilor Române pe 1906.

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 18 Octomvrie 1905.

Grâu de Bănat,	per 100 kg. vinde . . .	16-50—17-10
„ „ Tisa,	„ „ „ „ . . .	16-55—17-35
„ „ Peșta,	„ „ „ „ . . .	16-30—17-25
„ „ Alba-reg.,	„ „ „ „ . . .	16-65—17-15
„ „ Bacica,	„ „ „ „ . . .	16-60—17-20
Secară,	„ „ „ „ . . .	12-95—13-35
Orz,	„ „ „ „ . . .	13-50—14-05
Ovės,	„ „ „ „ . . .	13—13-80
Porumb	„ „ „ „ . . .	16-80—17—
Rapiță,	„ „ „ „ . . .	— — —
Untură de porc B.-Pesta	„ „ „ „ . . .	159—
Slănină (clisă)	„ „ „ „ . . .	140—143—

Bursa de București.

Cursul din 18 Octomvrie 1905.

Renta amort. 1881 de 5%	vinde Lei	— —
„ „ 1892 5%	„ „	— —
„ „ 274 mil. 4%	„ „	94 $\frac{1}{2}$
„ „ 1898 4%	„ „	93 $\frac{1}{2}$
Fonciare rurale 5%	„ „	103 $\frac{3}{8}$
„ „ 4%	„ „	96 $\frac{3}{8}$
Scris. fone. urb. București 5%	„ „	99 $\frac{3}{4}$
„ „ Iași	„ „	95 $\frac{1}{8}$

Bursa de efecte din Viena și Budapesta.

Cursul din 18 Octomvrie 1905.

%	V A L O R I	Viena vinde	Bpesta vinde
	Datoria publică comună.	v cor.	p. 100 K
4	Renta unit. în hârtie, Mai, Nov.,	100-45	100-70
4-2	" " arg. Febr. Aug.	100-25	101-70
5	Losuri din 1860 à fl. 500— " 20% dare	161-85	164—
5	" " 1860 à fl. 100— " 20% "	192-85	193—
—	" " 1864 à fl. 100— "	299—	300—
	Datoria publică austriacă.		
4	Renta austr. aur., scut. de dare	119-50	119-90
4	" " Cor.	100-55	100-95
3 1/2	" " de invest.	92-25	—
	Datoria publică ungară.		
4	Renta ung. aur., scut. de dare	114-59	114-80
4	" " Cor.	96-20	96-35
3 1/2	" " " " " " " "	86-95	87-25
—	Impr. ung. cu premii à 100 fl. " " "	221—	222—
4	" p. regul. Tisei sc. de dare	164-50	167—
4 1/2	Oblig. de regalii croat-slav.	101-75	101-90
3	Impr. p. regul. Porților de fier	81-60	82—
4	Oblig. rurale croato-slavone	99-95	98-50
4	" " ungare	97—	97—
	Alte datorii publice.		
5	Los. p. regularea Dunării, à 100 fl.	276—	—
4	Obl. Soc. Temeș-Bega	97-65	97-50
5	Imp. cu prem. al orașului Viena	104-30	—
4 1/2	" " " " Budapesta	96-75	96-75
2	" " " " sêrbesti à 100 fr.	110—	—
—	Oblig. cu premii a C. fer. turc. à 400 fr.	147-25	—
—	Impr. bulgar 1889	119-75	118—
	Scrișuri fonciare și a. a.		
4	Instit. de Cred. fonc. austr.	100-70	—
3	" " " " cu premii, 1880	311—	—
4	Banca austro-ungară 50 ani	101-80	—
4	" " " " 50 ani	—	102-20
4 1/2	Banca comer. ung. Pesta	100-95	101—
4	" " " " " " " "	99—	99—
4 1/2	Obl. com. ale Băncii com. ung., Pesta, repl. 110% în fl.	107—	108-75
4	Obl. com. ale Băncii com. ung., Pesta, 50 1/2 ani	110—	101—
4	" " " " I Casse de păstr. patriot., Pesta	98-25	98-75
4	Inst. de credit fonciar ungar	99-40	99-75
3 1/2	" " " " " " " "	99-55	89-90
4 1/2	Banca hipotecară ungară	100-85	101—
4	" " " " " " " "	100-85	99-25
4	" " " " " " " " cu premii	272-50	137—
4 1/2	Cassa de păstrare regn. Pesta 50 ani	—	99-50
5	" Albina", Sibiu	—	102-50
4 1/2	" " " " " " " "	—	102—
4 1/2	Cassa de păstrare Sibiu, em. IV.	—	102-50
5	" " " " Brașov	—	103-50
4 1/2	" " " " " " " "	—	102—
4 1/2	Inst. de credit fonciar Sibiu, em. VI.	—	101—
4	" " " " " " " " VII.	—	99-50
	Lozuri.		
	Basilica, à fl. 5—	27—	27-75
	Credit, à fl. 100—	482—	484—
	Clary, à fl. 40— v. c.	163—	—
	Buda, à fl. 40—	178—	178—
	Pálffy, à fl. 40—	190—	189—
	Crucea roșie austriacă, a fl. 10—	55—	58—
	" " ungară, à fl. 5—	36—	37-50
	Rudolf, à fl. 10—	64—	—
	Salm, à fl. 40— v. c.	219—	—
	Salzburg, à fl. 20—	78—	—
	Impr. cu prem. al oraș. Viena, 1874	543—	—
	Sanatorium Regina Elisabeta K 5—	—	13—
	"Jó sziv", à K. 4—	—	12-75
	Valute.		
	Galbini austr. sau ung.	11-40	11-43
	" " c. reg.	11-35	11-33
	Napoleond'or (20 frei sau 8 fl. aur)	19-19	19-20
	20 Marce germ. aur	23-58	23-56
	Ruble rusești de hârtie per bucată	—	2-65
	Bilete germ. 100 M.	117-82	117-82
	" franc. 100 Fr.	—	95-92
	" ital. 100 Lire	95-90	96—
	Ruble, bilete, 100	254-75	—
	Lei românești, 100	—	95-60

„SEBEȘANA“. cassă de păstr. pe act. în Caransebeș.

CONCURS.

Pentru ocuparea unui post de *practicant* la cassa de păstrare pe acti „Sebeșana“ din Caransebeș, se publică prin această concurs cu termen de 15 Nov. a. c.

Postul este dotat cu un salariu anual de K 800. Dela reflectanți se cere să documenteze absolvirea unei școli superioare de comerț, precum și cunoștința perfectă a limbilor română, maghiară și germană.

Practicantul după un an de serviciu poate fi numit funcționar.

Nr. (72) 1—1

Direcțiunea.

Nr. 1269—1905.

CONCURS.

Devenind vacant *stipendiul de K 120* din fundațiunea „Marinovicu“, Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român publică concurs pentru conferirea acestui stipendiu, la care sunt îndreptățiți a concură tineri români din Transilvania, ce frecventează vre-o școală medie, preferiți fiind — în sensul dispozițiilor testamentare — descendenții fiilor fundatorului.

Cererile pentru acest stipendiu au să se înainteze Comitetului central al Asociațiunii în Sibiu (Nagyszeben) strada Morii Nr. 6, cel mult până la 10 Noemvrie a. c. provăzute cu următoarele documente:

- Atestat de botez;
- Testimoniu de pe anul școlar 1904/5;
- Atestat de paupertate;
- Eventuale documente prin care să se constate descendența dela familia fericitului fundator.

Cererile intrate după 10 Noemvrie n. a. c. nu se vor considera.

Sibiu, din ședința Comitetului central al Asociațiunii, ținută în 5 Octomvrie 1905.

I. St. Șuluțu m. p., Ioan I. Lăpădatu m. p.,
prezident. secretar II.

Nr. 1270—1905.

CONCURS.

Devenind vacant *stipendiul de K 80* din fundațiunea „Dr. Ioan Moga și soția Ana născ. Bologa“, Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român publică concurs pentru conferirea acestui stipendiu, la care pot concură fete române din Transilvania, fără deosebire de confesiune, cari cercetează vre-o școală de fete de caracter național respective confesional românesc, în primul loc școala de fete a Asociațiunii, fiind însă preferite descendențele familiilor Moga și Bologa.

Cererile pentru acest stipendiu au să se înainteze Comitetului central al Asociațiunii în Sibiu (Nagyszeben) strada Morii Nr. 6 cel mult până la 10 Noemvrie a. c. provăzute cu următoarele documente:

- Atestat de botez;
- Testimoniu de pe anul școlar 1904/5;
- Atestat de paupertate;
- Eventuale documente prin care să se constate descendența din familia Moga și Bologa.

Cererile intrate după 10 Noemvrie nu se consideră.

Sibiu, din ședința Comitetului central al Asociațiunii, ținută în 5 Octomvrie 1905.

I. St. Șuluțu m. p., Ioan I. Lăpădatu m. p.,
prezident. secretar II.

Drepturile, datorițele și răspunderea

==== membrilor din direcțiune ====

și

Drepturile, datorițele și răspunderea

==== comitetului de supraveghiere ====

de

Alfred Kormos,
directorul revistei „Magyar Pénzügy“

==== traduceri autorizate de ====

Constantin Popp,
funcționar la Centrala inst. de credit și de econ. „Albina“.

Se pot comanda la traducător în Sibiu sau la Librăria arhidiecezană din Sibiu, cea dintâi cu prețul de K 3.—, iar cea din urmă cu prețul de K 1.50.

Banca Austro-Ungara

(un studiu amănunțit despre trecutul, organizația, operațiunile și importanța băncii noastre de emisiune)

de

Ioan I. Lăpădatu,
prof. de științe comerc.

Se poate comanda dela administrația »Revistei Economice«, cu prețul de 1 coroadă.

În editura Delegațiunii Băncilor Române
au apărut:

Problemele Reformei Băncilor,

de Dr. C. Diaconovich.

Prețul: broș. K 1.—, leg. K 1.50.

Anuarul Băncilor Române

Pe anii

1900 — 1901 — 1902 — 1903 — 1904 — 1905 — 1906.

Prețul: câte K 3.—.

Se comandă la Administrația »Revistei Economice« în Sibiu (Nagyszeben).

Au apărut

„BIBLIOTECA BĂNCILOR ROMÂNE“

==== Nr. 1. ====

Studii de contabilitate
(principiile fundamentale ale contabilității în partidă dublă)

de

Ioan I. Lăpădatu,
prof. de științe comerc.

==== Nr. 2. ====

Băncile Române
din
Transilvania și Ungaria

de

Constantin Popp,
funcționar la Centrala „Albinei“, Sibiu.

==== Nr. 3 și 4. ====

Efectele publice

de

Ioan I. Lăpădatu,
prof. de științe comerc.

Se pot procura dela Administrația »Revistei Economice«, cele dintâi la 50 fl. cea din urmă K 1.

Medalia de aur dela Expoziția științifică din București, 1903.

Enciclopedia Română

publicată cu aprobarea și sub auspiciile

ASOCIAȚIUNII

pentru

dezvoltarea științei și cultura poporului român

de

Dr. C. Diaconovich

Cu ilustrații fotografice și litice.

3160 pag. 8^a mare — 37.622 articole.

3 tomuri legate luxos K 80.—

33 fasc. broșurate K 70.—

Editura și tiparul 1904 W. Krafft, Sibiu.

Se comandă la
Biroul »Asociațiunii« Sibiu, str. Morii Nr. 6.